

Handläggare
Karin Moberg
Telefon: 08-50829455**Till**
Kommunstyrelsen

Promemorian - Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn

Svar på remiss från Socialdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen *Fler verktyg i socialtjänstens arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15)* hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Stadsledningskontoret har av kommunstyrelsen ombetts att besvara en remiss från Socialdepartementet av promemorian *Fler verktyg i socialtjänstens arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn (Ds 2023:15)*. En utredare inom Socialdepartementet har haft i uppdrag att utreda utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn. Uppdraget har bland annat innefattat att utreda om skyldigheten att anmäla att barn far illa ska utökas till fler myndigheter och om möjligheterna till informationsutbyte bör utvidgas.

Stadsledningskontoret tillstyrker i stora delar promemorians förslag, som bedöms öka möjligheten att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. I vissa delar menar dock stadsledningskontoret att det saknas tillfredsställande beräkningar av de kostnader som förslaget innebär för kommunerna.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att informationsdelning och samverkan är viktiga verktyg i socialtjänstens arbete, men avstyrker förslaget om en ny sekretessbrytande bestämmelse såsom det är utformat. Stadsledningskontoret menar att det kan ifrågasättas om den föreslagna bestämmelsen är en egentlig utvidgning i förhållande till skyldigheten att anmäla oro. Därutöver kan det ifrågasättas om det i så fall är lämpligt med ett sådant parallellt system till orosanmälningar – med ett implicit krav på agerande från mottagaren – utifrån det regelverk som är kopplat till

orosanmälningar och vikten av att oro anmäls. För det fall regeln införs i någon form är det mycket angeläget att säkerställa att systemet med orosanmälan och förhandsbedömning inte åsidosätts.

Bakgrund

Stadsledningskontoret har av kommunstyrelsen ombetts att besvara en remiss från Socialdepartementet av promemorian *Fler verktyg i socialtjänstens arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn* (Ds 2023:15).

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av välfärdsavdelningen vid stadsledningskontoret. Synpunkter har inhämtats från juridiska avdelningen.

Ärendet

En utredare inom Socialdepartementet har haft i uppdrag att utreda utbyte och inhämtning av uppgifter i socialtjänsten för att förebygga brott och öka skyddet för barn. Uppdraget har bland annat innefattat att utreda om skyldigheten att anmäla att barn far illa ska utökas till fler myndigheter och om möjligheterna till informationsutbyte bör utvidgas.

I promemorian föreslås att:

- Bestämmelsen om anmälningsskyldighet i socialtjänstlagen förtydligas så att det uttryckligen framgår att fler myndigheter ska vara anmälningsskyldiga vid oro för barn, däribland Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Tullverket. Detsamma föreslås gälla ordningsvakter.
- Den som har rätt att få återkoppling efter en anmälan om oro för barn – vilket är den som omfattas av anmälningsskyldigheten – ska få det skriftligen och inom 14 dagar.
- Socialnämnderna ska få utökade möjligheter att inhämta uppgifter ur misstanke- och belastningsregistren.
- En myndighet inom socialtjänsten ska till en annan myndighet inom socialtjänsten i samma eller i en annan kommun få lämna ut uppgifter som rör ett barn om det finns risk för att barnet begår eller utsätts för brottslig verksamhet. Myndigheterna ska också därefter, utan hinder av sekretess, få ha de fortsatta kontakter som behövs för att tillvarata barnets bästa.
- En barnakt ska alltid skapas när en orosanmälan kommer in, även om inte utredning inleds. Detta för att göra anmälningarna sökbara och ge socialtjänsten en bättre helhetsbild om en ny anmälan kommer in. Handlingar i barnakter bör levereras till arkivmyndigheten när barnet har fyllt 18 år. Gallringsfristen för vissa handlingar i barnakter

ska förlängas till 60 år efter barnets födelse, för att enskilda i vuxen ålder ska kunna ta del av handlingar som rör dem själva.

- Verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda inom sådana verksamheter ska omfattas av uppgiftsskyldighet, som ska gälla när en socialnämnd på uppdrag av allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret tillstyrker i stora delar promemorian förslag, som bedöms öka möjligheten att skydda barn som far illa eller riskerar att fara illa. I vissa delar menar dock stadsledningskontoret att det saknas tillfredsställande beräkningar av de kostnader som förslaget innebär för kommunerna.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att utvidga anmälningsskyldigheten till fler myndigheter. De föreslagna myndigheterna bedöms relevanta och kan bidra till att fler barn får stöd i rätt tid. Även ordningsvakter får genom sitt trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete på platser där barn och unga vistas ofta kännedom om sådant som bör komma till socialtjänstens kännedom, varför även förslaget om att inkludera dessa i anmälningsskyldigheten tillstyrks.

Stadsledningskontoret anser dock att förslaget om att utvidga anmälningsskyldigheten kommer att innebära en utökad arbetsbelastning för socialnämnderna. I promemorian görs bedömningen att det åligger varje huvudman att ta fram nya rutiner och säkerställa arbetssätt för att tillämpa den nya bestämmelsen. Socialnämnderna blir i detta en naturlig instans att vända sig till för information om tillvägagångsätt, konsultation och samverkan. Detta välkomnas, men det är viktigt att socialnämnderna ges förutsättningar och resurser att tidsmässigt klara av uppgiften. Detta beaktas inte i promemorian. Det bör också utredas närmare hur behovet av kunskap kring barn som far illa ser ut hos dessa yrkeskategorier samt hur det skulle kunna tillgodoses.

Stadsledningskontoret instämmer i betydelsen av att socialnämnderna återkopplar på inkommen oro, både utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv för barnen och utifrån ett samverkansperspektiv. Att återkoppling ska ske skriftligt skulle också tydliggöra vilken information en återkoppling bör bestå av. Förslaget bedöms i förlängningen kunna leda till ett stärkt skydd för barn och unga, vilket gör att stadsledningskontoret bedömer att den

inskränkning av den kommunala självstyrelsen som förslaget innebär är proportionerlig. Tidsfristen på återkoppling inom 14 dagar som promemorian föreslår är dock inte förenligt med hur socialsekreterares arbetssituation ser ut idag då beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning ska ske inom 14 dagar efter att anmälan inkommit. Stadsledningskontoret föreslår därför att återkoppling ska ske senast en vecka efter sådant beslut har fattats, det vill säga inom 21 dagar. Vidare anser stadsledningskontoret att skyldigheten att återkoppla kommer att innebära en utökad arbetsbelastning eftersom alla som i dag kan begära återkoppling inte gör det. Kommunerna behöver därför kompenseras i enlighet med kommunala finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret delar promemorians bedömning om att det kan vara nödvändigt att begära ut uppgifter från misstanke- och belastningsregistret vid behov för att ingripa till ett barns skydd och stöd, men menar att det inte innebär att det bör ske per automatik varje gång en utredning inleds. En sådan begäran bör i stället föregås av en individuell bedömning i det enskilda fallet. Detta då det inte sällan inleds utredningar vid en socialnämnd som inte handlar om att förebygga brott. Det kan exempelvis handla om ansökningar, vilket inte föranleder behov av att inhämta sådan integritetskänslig information. I många fall skulle dock uppgifter från misstanke- och belastningsregistret vara ett bra verktyg för att ge en helhetsbild för att kunna tillgodose det skydd och stöd som ett barn behöver. Den i promemorian uppskattade tidsåtgången om en timme för en förhandsbedömning och 25-30 timmar för en utredning bedöms vara en underskattning.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att informationsdelning och samverkan är viktiga verktyg i socialtjänstens arbete, i synnerhet när det kommer till att erbjuda barn och unga stöd och skydd. Stadsledningskontoret ifrågasätter dock om den nya sekretessbrytande bestämmelsen (den föreslagna 26 kap. 9 e § OSL), som den är utformad, passar in i systematiken för socialtjänstens arbete på detta område. Stadsledningskontoret avstyrker därför förslaget.

Stadsledningskontoret delar den uppfattning som också lämnats av andra under arbetet med promemorian (s. 325) att det redan i dag finns möjlighet att dela relevant information i det brottsförebyggande arbetet med stöd av 14 kap. 1 § SoL och 10 kap. 28 § OSL. Regeln i 26 kap. 9 e § OSL föreslås fylla ut nuvarande lagstiftning i sådana fall där det ”av olika skäl ... saknas anledning” (s. 332) att göra en orosanmälan. Utifrån utformningen av 14 kap. 1 § SoL skulle detta lagtekniskt innebära att 26 kap. 9 e § OSL ska tillämpas i sådana fall där socialtjänsten inte misstänker att

ett barn far illa. Det är svårt att identifiera en situation där rekvisiten i 26 kap. 9 e § OSL är uppfyllda där det inte också finns anledning att göra en orosanmälan. Rekvisitet att ”uppgifterna kan antas bidra till att barnet inte far illa” är särskilt svårövertygande med en situation där orosanmälan ska underlåtas. Misstankar om att barn och unga kan begå brott, utsättas för brott eller befinner sig i sammanhang kopplade till kriminalitet är sådant som regelmässigt föranleder orosanmälningar enligt gällande lagstiftning.

Stadsledningskontoret vill också lyfta, med anledning av att utredaren inte delar ovanstående slutsats, att det kan ifrågasättas om det är önskvärt att inrätta en form av uppgiftslämnande mellan olika socialtjänster, med syftet att förhindra att barn far illa, som inte följer systemet för orosanmälan. Det är en viktig princip att orosanmälan alltid ska göras vid kännedom eller misstanke om att barn far illa. Tidigare lagstiftning har syftat till att öka benägenheten till detta och det har understrukits att det är den mottagande socialtjänsten som ska bedöma allvaret i en anmälan. Tröskeln för anmälan får mot bakgrund av detta inte vara för hög och även svårbedömda och obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att ett barn kan vara i behov av hjälp eller stöd (se närmare bl.a. prop. 2002/03:53 s. 65 och SOU 2009:68 s. 253). Socialstyrelsen framhåller att samverkan aldrig kan ersätta en formell anmälan vid misstanke om att ett barn far illa (Anmäla oro för barn. Stöd till anmälningsskyldiga och andra anmälare s. 40). En orosanmälan fyller en viktig funktion genom att den ger en signal till den mottagande socialtjänsten att göra skyddsbedömning och förhandsbedömning samt att därefter, i förekommande fall, inleda utredning. Detta är en viktig skillnad gentemot de sekretessbrytande bestämmelser som ger möjlighet till informationsutbyte med polisen, då polisen som mottagare av information inte har samma typ av ansvar gentemot barnet. En ny form av uppgiftslämnande om barn mellan socialtjänster, som per definition inte är en orosanmälan, riskerar omvänt att sända en signal till den mottagande kommunen att underlåta att göra förhandsbedömning, även i fall där det är befogat.

Stadsledningskontoret befarar således att den distinktion som görs i promemorian i förhållande till orosanmälan riskerar att minska både benägenheten att göra orosanmälan och benägenheten att uppfatta inkommen information som oro. Om utredaren har identifierat situationer när oro inte anmäls trots att det är befogat bör fokus i lagstiftningen i stället vara att öka benägenheten att anmäla.

Stadsledningskontoret anser sammantaget att det framstår som svårövertygande att ett uppgiftslämnande som förutsätter agerande från mottagaren ska ligga utanför systemet för orosanmälan. Ett

krav för uppgiftslämnande enligt 26 kap. 9 e § OSL är att det ska antas leda till någon typ av effekt (s. 334), vilket får antas vara någon form av agerande från mottagaren. Det framstår som oklart vilka konkreta åtgärder en mottagande kommun ska vidta med anledning av ett uppgiftslämnande enligt 26 kap. 9 e § OSL utan medföljande orosanmälan. När socialtjänsten agerar i förhållande till en viss individ sker det genom systemet med förhandsbedömning och utredning. Detta förhållande förändras inte av om socialtjänstens agerande är brottsförebyggande. Även i de fall den mottagande kommunen endast är vistelsekommun, och därmed bara har ansvar för akuta situationer, måste hjälp och stöd till ett specifikt barn ta avstamp i en förhandsbedömning. För att kunna vidta några mer ingående åtgärder i förhållande till barnet krävs det därefter att en utredning inleds. Detta är handläggningsåtgärder som aktiveras vid en orosanmälan. Även om socialtjänsten kan agera på alla typer av inkommen information riskerar det att uppstå oklarheter kring vilka åtgärder socialtjänsten ska vidta med anledning av inkommen information utifrån 26 kap. 9 e § OSL.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att det alltid ska skapas en barnakt för att göra anmälningarna sökbara. Det stärker rättssäkerheten för barnen genom att socialtjänsten enkelt får tillgång till historiken och därmed kan skapa sig en helhetsbild av barnets situation. Stadsledningskontoret invänder dock mot förslaget att handlingar i barnakter ska levereras till arkivmyndigheten redan när barnet har fyllt 18 år. Det innebär att handläggare inom socialtjänsten behöver begära ut handlingar ur barnakter från aktivmyndigheten om de skulle ha behov av dem senare, när det vuxna barnet är fortsatt aktuell inom socialtjänsten. För att prioritera socialtjänstens resurser rätt och för att handläggningen inte ska ta längre tid än nödvändigt föreslår stadsledningskontoret en rekommendation om att leveransen till arkivmyndigheten bör ske när barnet har fyllt 23 år. Stadsledningskontoret har inget att erinra mot förslaget om förlängd gallringfrist för barnakter.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslaget att verksamheter som omfattas av skollagen och som berör barn samt anställda inom sådana verksamheter ska omfattas av uppgiftsskyldighet när en socialnämnd på uppdrag av allmän domstol ska lämna upplysningar eller genomföra en utredning som behövs för att bedöma vad som är barnets bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Barnets rätt att, på ett erforderligt underlag, få bedömt vad som är hans eller hennes bästa i frågor om vårdnad, boende eller umgänge är fundamental för att barnets bästa ska kunna tillvaratas. Regleringen innebär att det kan inhämtas viktig och avgörande information från

anställda som har en relation till barnen och vårdnadshavarna på en daglig basis.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen besvarar remissen med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Fredrik Jurdell
Stadsdirektör

Jonas Lauri
Avdelningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Fredrik Jurdell, Stadsdirektör	2023-10-12
Jonas Lauri, Avdelningschef	2023-10-10